

TISHNING GISTOLOGIK TUZILISHI.

Ilmiy rahbar – **Taylakova Dildora Ibrogimovna**
Buxoro innovatsion tibbiyot insituti umum ta'lim va
fundamental fanlar kafedrası dotsenti, tibbiyot fanlari
bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD)

Qobilova Nargiza Alisherovna.
Buxoro innovatsion tibbiyot instituti Stomatologiya fakulteti
1-bosqich talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada biz tishning gistologik tuzilishini ko'rib chiqamiz, uning turli to'qimalarining tarkibi va joylashishini o'rganamiz. Tishning mikroskopik anatomiyasini o'rganish orqali biz uning murakkab dizayni va rivojlanishi, parvarishi va ta'mirlanishini boshqaradigan mexanizmlarni yaxshiroq tushunishimiz mumkin. Ushbu tushuncha stomatologlar uchun tish bilan bog'liq og'iz bo'shlig'i sog'lig'i muammolarini tashxislash va davolashda va bemorlarga optimal stomatologik yordam ko'rsatishda juda muhimdir.

Kalit so'zlar: tish, og'iz bo'shlig'i, stomatologik bilimlar, to'qimalar, pulpa, sement va periodontal ligament.

Tish inson og'iz bo'shlig'ining muhim tarkibiy qismi bo'lib, chaynash, nutq va estetika kabi funktsiyalar uchun javobgardir. Tishning gistologik tuzilishini tushunish stomatologlar va tadqiqotchilar uchun uning funktsiyasi, rivojlanishi va patologik sharoitlarini tushunish uchun juda muhimdir. Tish turli to'qimalardan tashkil topgan murakkab organ bo'lib, uning funktsiyasini qo'llab-quvvatlash uchun birgalikda ishlaydi. Bu to'qimalarga emal, dentin, pulpa, sement va periodontal ligament kiradi. Har bir to'qima tishning umumiy salomatligi va yaxlitligiga hissa qo'shadigan o'ziga xos tuzilish va funktsiyaga ega.

Tish koronka, bo'yin va ildizdan iborat; koronka va ildizni Tish bo'yni chegaralab turadi. Tish bo'yni toraygan bo'lib, uning atrofidagi shilliq qavat milk bilan o'rab olingan. Koronka va ildiz ichida tish bo'shlig'i hamda ildiz kanallari bor.

Kanal ildiz oxirida teshik orqali tish bo'shlig'iga ochiladi, bu teshik orqali tish bo'shlig'iga qon tomirlari va nerv tolalari o'tadi. Tishning asosiy qismini dentin tashkil etadi. Koronka kismi emal, ildizi suyak to'qima (sement) bilan qoplangan. Tish ildizi va suyak katakchasi orasida uni ushlab turuvchi boylamlar (paylar) bor; ularni ildiz qobig'i yoki periodont deyiladi. Periodontdan tish bo'shlig'iga tishni oziqlantiruvchi tomirlar va nervlar kiradi. Tish ichidagi bo'shliqsa tish eti yoki pulpa bilan to'lgan ildiz kanali bor. Pulpa g'ovak biriktiruvchi to'qima, tomirlar, nervlar va har xil hujayralardan tuzilgan; pulpada yishdagi qattiq to'qimalarning moddalar almashinuviga yordam beradigan hujayralar — odontoblastlar bor; ulardan kanalchalar orqali dentin ichiga kirib boruvchi shoxchalar (tarmokchalar) chiqadi. Tish kurtagida birinchi dentin, keyin emal hosil bo'ladi. Avval ular, asosan, organik moddalardan iborat o'ziga xos to'qimadan tuzilgan bo'lib, keyinchalik homiladorlikning 5-oyi oxiriga kelib, bu oraliq moddalarga mineral moddalar, asosan, kaltsiy tuzlari singiy boshlaydi. Mineral tuzlar kristall holida o'tirib, emal va dentinga qattqlik beradi. Sut hamda doimiy Tishlarning dentin va emaldan tuzilgan koronkasi tish chiqishidan oldinoq shakllanib bo'lgan bo'ladi. Emal juda qattiq bo'lib, tarkibida 96% gacha, dentinda esa 72% cha anorganik (mineral) moddalar bor.

Tish o'z funktsiyalarini qo'llab-quvvatlash uchun birgalikda ishlaydigan bir necha qatlamlardan iborat murakkab tuzilmadir. Odatiy inson tishining gistologik tuzilishiga umumiy nuqtai nazar:

1. Emal:

Tishning eng tashqi qatlami emal bo'lib, u inson tanasidagi eng qattiq moddadir. Emal, birinchi navbatda, gidroksiapatit kristallaridan iborat bo'lib, unga mustahkamlik va chidamlilikni beradi. U avaskulyar (qon tomirlarini o'z ichiga olmaydi) va tish rivojlanishi davrida ameloblastlar tomonidan hosil bo'ladi.

2. Dentin:

Emal ostida dentin, emal kabi qattiq bo'lmagan, ammo suyakdan qattiqroq bo'lgan qattiq to'qima yotadi. Dentin sarg'ish rangga ega va tish tuzilishining asosiy qismini tashkil qiladi. U emalga qaraganda kamroq minerallasgan va odontoblastik jarayonlarni o'z ichiga olgan mikroskopik kanalchalarni o'z ichiga oladi.

3. Pulpa:

Tishning eng ichki qismi nervlar, qon tomirlari va biriktiruvchi to'qimalardan iborat yumshoq to'qima bo'lgan pulpadir. Pulpa tishning hayotiyligi uchun zarur bo'lib, oziqlanish va hissiy funktsiyalarni ta'minlaydi. U pulpa kamerasida joylashgan bo'lib, tishning ildiz kanallariga tarqaladi.

4. Sement:

Sement tishning ildiz yuzasini qoplaydigan qattiq to'qima bo'lib, periodontal ligament orqali tishni atrofdagi suyakka mahkamlashda yordam beradi. U dentinga qaraganda yuqaroq va kamroq minerallasgan va sementogenez deb ataladigan jarayonda hayot davomida uzluksiz shakllanadi.

5. Periodontal ligament:

Periodontal ligament tishning ildizini o'rab turgan va uni rozetka ichidagi alveolyar suyakka biriktiruvchi maxsus biriktiruvchi to'qimadir. U qo'llab-quvvatlaydi va chaynash va gapirish paytida tishning engil harakatlanishiga imkon beradi.

6. Alveolyar suyak:

Tish uyasi alveolyar suyak bilan qoplangan bo'lib, u tishlarning ildizlarini qo'llab-quvvatlaydi va himoya qiladi. Chaynash va tishlash paytida qo'llaniladigan kuchlarga javoban uzluksiz qayta qurishga uchraydi.

Xulosa:

Tishning gistologik tuzilishini tushunish stomatologlar uchun turli xil tish kasalliklarini samarali tashxislash va davolash uchun juda muhimdir. Og'iz bo'shlig'i gigienasiga rioya qilish orqali tishlarni to'g'ri parvarish qilish va parvarish qilish

ushbu murakkab tuzilmaning yaxlitligini saqlashga va og'iz bo'shlig'ini mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. М.Т. Александров. «Стоматология» – Москва: «ГЕОТАР-МЕДИА», 2008 г.
2. Х.Р. Komilov. «Терапевтик stomatologiya. Og'iz bo'shlig'i shilliq pardasi kasalliklari» – Toshkent: «Yangi asr avlodi», 2005-y.
3. S.H. Yusupov. «Tish jarrohligi stomatologiyasi va yuz-jag' travmatologiya-si» – Toshkent: «ILM ZIYO», 2005-y.
4. П.А. Леус. «Заболевания зубов и полости рта» – Минск: «Вишэйная школа», 1998 г.
5. Е.Б. Баровский. «Терапевтическая стоматология» – Москва: «Медицина», 2002 г.
6. Т.Г. Робисовой. «Хирургическая стоматология» – Москва: «Медицина» 2002 г.